

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЉИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 35.

НА ЦЕТНИЉУ, У ПОНЕДЈЕЉНИК 17. ДЕКЕМБРА (29. ПРОСИЊА) 1873.

ГОДИНА 1.

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. 6; по год. 3; четврт год. 1. 50. и. За СРБИЈУ г. 7; по г. 3. 50.; четврт г. 1. 75. и. За све друге земље год. 4. — по год. 4.; четврт год. 2. За остале плаћа се за ред 5 и више. Предплата и све наруџбе шаљу се администрацији, а дописи уредништву на Цетине.

ЧИТАОЦИМА.

Српства се година. Молимо свакојега претплатника нашега, који нам још што дугује од ове године, да нам дуг свој што прије измири. Дуга има и од прошле године, па би велика незгода била, да још и овогодишње рачуне пренесемо у нову годину. Сувише, то би била штета, коју ми не можемо подносити. За то очекујемо од пријатеља овога листа којијех се ово тиче, да ће се час прије одазвати позиву нашем.

Позивамо у исто вријеме на претплату за идучу годину. Молимо свакога да с претплатом похита, јер листа никоме, ко на вријеме не претплати, шаљати нећемо. Признајнице су већ штампане, које ћемо послати сваком претплатнику или правце или преко г. г. скупљача. По њима знаће сваки и кад претплата истиче, па ће моћи на вријеме поновити је.

Цијена је означена на челу листа. Нарочито молимо да се писма с новцима шаљу једино администрацији, исто тако рекламирације, а само дописи и друга писма уредништву.

Уредништво.

17. ДЕКЕМБАР.

Уз одушевљени усклик: „за крет частни и слободу златну“ вазда у небројенијем бојевима задобивали су Црногорци побједу над непријатељима својим, и част имену својему и славу народу својему.

А спомен скончан с данашњијем даном сјећа нас на два велика мужа, два славна владоца наша, два неумрла Петровића, на владика Данила и кнеза Данила, који су и у најтежијем часовима крет частни и слободу златну одржали и сачували, високо уздигли и јако утврдили.

Када је Српство спом мртвијем спавало, кад је и последњи остатак старе славе и величине српске, слободе и независности наше, кад је и Црна Гора допала мучнога положаја, да падне и с њом да препадне и последњи закон частноме крету и златној слободи, појавио се — скоро прије двјеста година — владика Данило.

И он очисти Црну Гору од некрста, који је дотле под различитијем, немогућнијем владикама земљу прекрили и одродио; и одби павале турске, које грозаху пропаћу овој несломљеној узданици народа српскога, и сачува слободу частноме крету и частнијем крстом, који му би посјечен на јуначкијем прсима на Царев-лазу, сачува слободу народу свом.

Савколики народ српски трпио је међу тијем мука немишљенијех под владама туђинскијем. Али исплакано очи његове гледаху вазда свјетлост која му долазаше од стране Црне Горе. То бијаше над, да мора доћи час избављења, нове слободе и јединства српскога, поновљење славе и величине.

И након једнога цијелог вијека појави се — кнез Данило. То бијаше гром из ведре неба непријатељима нашијема, а јарко сунце послје бура страшнијех и дугијех народу нашем.

И горостасном величином духа својега он подиже моћ црногорскијех ратника и сузби душманина од Косова односећи побједу и славу, а остављајући у непријатељу страх, и рашири границе малој Црној Гори, и ужди лучу просвјете у земљи својој и постави судове и сваки ред у њој.

Допета, бијаше се већ приближавао час избављења народу српском. Кнез Данило је то жељео, а он је знао и остваривати хитро жеље своје. У то име и пружи он руку братском некресту Србији, која се међутијем такође ослободила и подигла била и рече: „Да радимо заједно, све Српство да ослободимо“!

Само смрт, која га у брзо, а изненадно десн, могла је осујетити ову намјеру.

На данашњи Данилов-дан ми се сјећамо ова два знаменита времена у новијој историји нашој, која створише два Данила Петровића. Сјећамо се из благодарности и поштовања, које њихов бесмртни спомен у нама изазива и из одушевљења, које у нама пробудују дјела њихова.

Јест, ми треба да славимо данас спомен њихов пун величанства, али и да се одушевљавамо њиховијем необичнијем пожртвовањем, које произвођаше онако сјајна, за живот народни одсудна дјела.

Велики духови, као што бијашу они, стварају узорита дјела за живота свога, а дјела њихова и иза њих кроз вјекове дјејствују силно и на потоње параштаје.

Отворимо срца наша дјејству том, и оно ће нас одвести једној мисли, а та мисао упутити на прегнуће владике Данила и заједнички рад, за којим је кнез Данило вањно.

И народ наш биће исти час слободан и уједињен. Нама је намјењено и наше мора бити, да оживотворимо то величанствено дјело.

С таквијем осјећањем поздрављамо ову светковину, увеличану још тијем, што и трећи Данило Петровић, млађахни напљедник нашега кнеза светкује данас по трећи пут свој имендан. Нека живи дуго и сретно, гојен љубављу својих свијетлијех родитеља, напалан духом славнијех предака својих и кријењен топлијем жељама народа својега.

ЧЕШКА ОПОЗИЦИЈА.

Монархија аустро-угарска је поље скоро непрекиднијех борба унутрашњијех, јер је састављена од народа различитијех који су већином незадовољни. Расположење њихово са свијем је природно, јер их у њиховом међусобном одношају не веже начело једнакости, равноправности, у чему би и саме државе највећа јакост била. И у једној и у другој половини хегемонија једнога народа стални је извор незадовољства другијех народа. А такав одношјк наравно да изазива, да мора изазвати борбу.

У тој борби чешки народ ево већ дванајест година јуначки се држи па и ако резултата особитијех не може показати, он се може поносити са поштовањем, које је у цијелој Јевропи стекао својом издржљивошћу и дошљединошћу, сталношћу необичном и слогом ријетком, која је вас народ обухватила и у целик претворила.

Чешка опозиција могла је бити узор свакој опозицији. Више такта није није се могло наћи, бољег уређења није могло бити. У самоме царевинском вијећу, у табору њој непријатељском, ово признање није јој се ускратило, баш проишлејех дана. Народ чешки могао је изјесву побједу очекивати, и то већ у скоро вријеме.

И баш у томе часу појави се догађај изненадан, врло неповољан и опасан. Поцјепи се чешка опозиција. Од 84 заступника народа чешкога њих 29 иступаше из редова несломљенијех и положише своје мандате. Ово су тако звани „Млади Чеси“.

Тим поступком свијим они су не само знатно ослабили опозицију него су оставили отворено поље и онијем пошљедицама, које сада можда испредвиђају а од којих ће доцније без сумње јако пренути. Влада неће ни часа пропустити, да се не користи тијем поцјепом. Она ће мањини, која је одступила и за себе клуб образовала, пуцати објашања, која се никад непуцати неће, а мањине је уступања, врло познатијем. Мањина да добије моћ у своје руке и да потисне досадање челичне борце, патријоте великијех заслуга, настојаће око тога у народу, као што то у свом прогласу већ навијешћују. И ако ће тешко постићи ту намјеру, немоћ и ослабљење народа хоће доиста проузроковати.

У политичким околностима, у самој потреби чешкога народа, ми не можемо наћи узрока, који би „Младо-Чесима“ дао разложна повода, да се ријеше из тај корак. Јер шта хоће они? Хоће да се чешки народ окане пасивне политике, хоће да његови заступници иду у сабор, да ту „раде“ за добро народње! Ово би лијепио било, само кад би истина била. Ваља се запитати, шта је принудило чешку опозицију, да се прихвати пасивне политике? Баш то, што је на теме пољу она покушавала радити и ништа није могла урадити. А мислили одијелена трећина боље и више моћи успјети, него што је то цијела, јединодушна опозиција у стању била?

Напошљетку садашњем политичком правцу народа чешкога није одређено вријеме, које активне неби дочекати могли, јер се то у опште ни одредјелити неда, пошто исти као и сваки други подлежи утицју догађаја и околности. Је ли било наметније изтрајати до тога часа, него једињем махом одбацили све плодове досадање енергичне издржљивости, какву су били у стању умијевати у народ чешки, Палацки, Ригер и други и мудри и ватрени патриоти!

Или пристати уз већину, или за вријеме одступити, али без апела на народ, који у овом случају, једино раздор доноси, — то је била дужност најсветија одступити мањине. Овако, ако им пође за руком, да зову народ, да новијем избором истијех, потврди њихово „убјеђење“, положај чешке опозиције биће са свијем уздрман, углед оборен, утицј ослабљен, а досадања борба залудна или бар јако уназађена.

А зашто? Што треба питати! — неслога је славенско одгојче.

Појав овај колико штете за чешки народ, толико исто значаја има и за све славенске народе у Аустро-Угарској.

ИЗЛОЖБА БЕЧКА 1873.

III.

ФРАНЦУСКА И КОЛОНИЈЕ.

За чудо, да парижки фотографи на бечкој изложби не бјеху онако заступљени, како нечовјасмо и како би било према усавршености данашње фотографије то ишчекивање наше основано. У томе погледу овај се пут отликовао — то припознати морамо — Њемачка и Аустрија. Колективна изложба аустријских фотографа била је у свему и свачему савршена и ту је гледалац могао тек својски значај и важност фотографије упознати, ту је тек право могао увијети напредак њезни.

То се неда рећи о француској фотографској изложби. Избор бијаше у овом случају врло слаб и што се још некако интересантнијим у овом одјелењу сматрати могло то бијаше то, да нам на једном мјесту збирка њеких фотографија показује систематично развиће те умјетности. Друга нам је збирка опет тумачила технику фотографије.

Већма нас задовољаваше изложба француских литографа и типографа. Као што је опште познато књигопечатњу пронашао је Њемац Јован Гутен-

oko 1424 г. по Хр. Из Њемачке пођоше у свијет прве печатане књиге. Најпрви се је типографија — пошто је у Њемачкој пронађена — распрострла по Француској, а одавде тек нађе пута и у Инглешку и у Белђију. Прва штампарија основана је у Паризу. Жан де ла Пијер (Ламартије) и сарбонапски учитељ Жил Фише бијаху први, који позваше у Парис њемачке типографе Улрика Геринга, Мартина Кранца и њекаког Фрајбургера те помоћу њих оснују прву књигопечатњу у Паризу а прво дјело које је у Паризу на свијет изишло 1470 г. бијаше латинска књига: „Gasparini Pergamensis epistolatum opus“. Друго штампано дјело зваше се пак: „Biblia latina vulgata“. 1484 већ бијаше више њих типотраца у Паризу. Жил Гилмон први је 1508 године печатао и издао на свијету грчке и чифутске књиге а у 16. столећу бијаху гласовити књигопечатници у Паризу сви: Морел, Етијен, Стефанус Бадијус и Дидо. Ван Париза бијаху ове типографије значајне: Тулуз и Поатије (осн. 1479), Каен (1480), Вијен (1481), Проментуа (1482), Трже (1483), Рене (2484), Безапсон и Руан (1487), Орлеан (1490), Ангулем (1491), Дижан (1492), Нани (1493), Авињон (1497) и Лимож (1495).

У 16. столећу и 17. налазимо већ по скоро свим крајевима Француске типографија. У то доба већ започиње и трговина са књигама значајнијом постајати дотле најпослије оно вријеме настаде, када књижаре започеше редити.

Књижна трговина данас је у Француској, скоро као у ни једном од осталих јевропских земаља и држава изузев можда Инглешку. Изложба нам бјеше најбољи доказ томе. Колективна изложба француских књижара бијаше, колико пространа, толико и занимљива. Ту најпосмo на нове печатнице књижаре, као на пр. на књижару Дикроко (Rue de Seine — Saint-Germain) на књижару француских библиофила (Rue Saint-Hippolyte), на књижару Дино-а и т. д.

Гласовити француски листовани лист „L'Illustration Journal Universel“ бјеше засебну изложбу уредно. У том су листу особито хваљене слике цртара Петровића о изложби.

Да пређемо сада на други предмет, који у француској индустрији главно улогу игра, а то је рачне свилене бубе и фабриција свиле. Хипези правили су свилу већ 4000 год. прије Хр. Језин Аристотел такође је знао већ о свили, кад још нико ни помишљао није на њу. Око 100 послје Хр. била је у римској царевини свила већ знатно увозни еспаи и с. у. по се напашивао, по тек око 550 послје Хр. донесоме неки грчки катубери са хинеских покрајина свилене чауреце и бубе, и тек се од тога доба у Јевропи зна за фабрицију свиле. Цар Ираклије ставио је на свилу монопол, те је цјелоцјелна држава на свиле велике суме добијала, — по тек што постади фабриција свиле јавна ствар мораде се монопол укинути. Од тога се доба култура свиле све већ ма по свој Јевропи започела распростирати. Најпрви донесоме свилену бубу Арапи и Мауни у Шпањолску, за тим нађе она пута у Италију и Француску, најмање и у Њемачку. Крајем 17. столећа највише свиле продуковала је Француска и од тога се доба фабриција свиле по коликојни није није више могла уздићи на онај ступањ на коме је у своје вријеме стјала у Француској 1682 г. извозило се из Француске свилена еспаи у вриједности до својих 600,000 фун. стерлинга. Данас пак стоји продукција свиле у појединим земаљама од прилике у овој саразмјери:

Француска 100 мил. франака; Италија 290 милиона фран.; Шпањолска и Португалија 16 мил. фран.; Турска 5 мил. фран.; Грчка и Левантска острва 3 мил. фран.; Сјеверна Африка 1 мил. фр.; Мала Азија и Арапска 35 мил. фран.; Кавказ, доклен Русија 15 м. фр.; Персија 23 м. фр.; Јапана 80 м. фр.; Хина до близу својих 330 мил. франака.

Даклен је и дан данашњи јошт Хинеска свила по коликојни падмашена, што се пак каквоће гиче, ту прво мјесто заузимају француски фабрикати. О томе ни сумње нема.

У Француској рани се свилена буба особито по овим крајевима: у департаменту: Жер, Ардеш, Воклиз, Дроме; а највише у департаменту Гард. Годиније производи се до скоро 39.000 цената. Главније сједиште ове индустрије у Лијону на онда у Паризу, Туру, Авињону и Сан Етијену. И у том је производу Француска на изложби бечкој, достојна значаја везина на томе пољу образованости људске заступљена била. Читав одјељак у главној и у једној од јужних

Француских дворана бјеше запремљена производима свиленим.

Од осталих индустријских производа који у француском одјељену изложени бјеху само хоћу њске да наведем, пошто сам ево сада већ о свему главнијем и замашнијем говорио. Тако ваља да споменемо француске чипке, понајвише имитације бруселских чипака. Репрезентанти ове индустрије бјеху: „Companie des Indes. Bruxelles“, Ducrot et Robert Majerher et Comp. Paris, и Uaideliebre et Lebas Paris. Ево сад да наведем у кратко све друге врсте индустрије, за које се рећи може, да су заступљене биле, свака по значају своје тако и. пр.: платно, вуна, памук и памучни еспаи, стакло и стаклени фабриката (Париз,) сатови, помодни еспаи, огледала, собњи намјештај, столарски посао, парфимерија, посао кројачки, ципеларски, рукавичарски и шенирцијски, посао седларски и коларски.

Драги читаоче! Да би се ја сада хтјео у све те ствари, како сам их мало час навео уауштати и потање, подробније о томе говорити, како ли се свака од тих индустријских врста на изложби бечкој указа, то неби онда причању моме ни краја ни конца било, а тешко, да би ја и све то слабачким пером својим тако вјерно истинито и описати могао. Ту ти је чуда дрвених ствари било гледати, сваким кораком кога би учинио, нове би ти се свијет указивао, око би твоје вездан имало занимања, и можда одвећ занимања, јер би се уморно гледања, толи је велик простор толи је огроман број свега онога на што би гледати морао. Зато нека је доста ако ти речем да је Француска и на томе пољу и опет себи нове славе стегла, да, нове славе к старој неувелој и да јој ту славу отети није могла бити Инглеска, а још мање Њемачка, која се до скоро тиме хвастала, да ће и на томе пољу побједу над француским одржати, пошто је на бојишту над њом међан одржала.

Тиме се хвалише безобзирно велики Њемци до скоро прије изложбе и мњаше, да ће својом индустријом — која, то буди узгред речено ништа више неће бити велике прастаре француске индустрије — да ће велим својом индустријом г. 1873 Француској нов Седан нанијети. А та иста господа јошт прије 1870 г. потврдише, да нема знатније индустрије, но баш француска што је.

Но та се господа јако преварише и бадава се хвалисаше, јер кад дође 1873 год. а њоме бечка изложба, — а они мораше признати истину и рећи да им њихова индустрија, ма она напредна била и сада већ знатна, јошт ни из далека француску индустрију достигла није и тешко да ће ју тако скоро и достићи. Бечка је изложба љеким Њемцама добра — врло добра лекција била.

У Бечу, 29. Новембра 1873.

Тодор Стефановић Вилоски.

ДОГАЂАЈИ У СВИЈЕТУ.

Француски листови још једнако говоре о осуди Базеновој. Колико је странака, толико је и различитијех мишлења, јер свака на своју навија. Бонапартисте су највише порађени осудом Базеновом. Они сматрају то као осуду самога царства. За то и каже они, да се ставе под суд и Бенерал Трошу и Гамбета и Жил Фавро и други, јер, реле, није сам Мец предао се. Ће је Шрасбург, Седан, Париз? Па и 4. Септембар хоће ли остати некако? Орлеанци се радују осуди, а само републиканци достојанствено разлажу правичност осуде. Војска као и јавно мишљење примила је хладнокрвно ту пресуду. Ушћед тога, што је Магмахон помпљовао Базена, молиће сада и својта огорче осуђеника, који су били чланови комуне, да и њих помилује и влада долази за то у њиху положи, да им молбу одбије.

Угарска министарска криза једва је један пут ријешено и то на овај начин: Пошто се никако није могао наћи човек за финансију, предсједник министарства Слави, морао је примити на се и то министарство, а гроф Зичи, министар трговине прима и министарство комуникација. Из тога се види, да је ова криза само за вријеме ријешена, па опет и то у брзо, да ће морати одступити цјело министарство, јер и сабор и влада признали су, да финансијама угарским треба радикална лијека, а ово сад није ништа него крпеж од невоље.

У последњој сједници заступничке куће ма-

ло није Деакова странка доживјела катастрофу. Министар Паулер одговори на интерпелацију заступника Тисе у погледу министарске кризе, да ће министарство Славијево остати, догод ужива повјерене саборске већине; на питање предсједниково, да ли се сабор задовољава с тим одговором, изјави се већина, да не. Сва је опозиција сложна гласала. Кад је то деакова странка видјела, она дигне грају и захтје, да се на ново гласа, та међутијем брже боље скупи остале своје чланове, јер их није ни половина била у сабору, и тако при новом гласању, које је незаконито било, добије већину од 50 гласова. Залуду је опозиција протестовала.

Велике се припреме чине за пут цара аустријског за Петроград. С њиме ће бити и многобројна и сјајна пратња од војника и дипломата. Враћајући се из Петрограда цар ће у Галицију као што смо већ јавили, разумије се ако стање унутрашње политике тај план непоквири. Јер између владе и Пољака не стоје ствари најбоље, па можда Ауерсперг неће допустити, да цар овиме посјетом укуже Пољацима толику наклоност. Влади тражи од Пољака да се одреку својих потраживања својих на да се задовоље с онијем, што им је на пољу административном дано. Пољаци пак не пристају на то и ако их Зијемјалковски једнако наговара. Оваков одношај међу Пољацима и владом не може дуго трајати. Или ће Пољаци са свијем пријећи у табор владин и позгизити сва досађања напрезања своја, или ће и за будуће мушки развити заставу својих качела и свога увјерења. У томе случају мора доћи до прелона између њих и владе.

Моравски сабор добива дан на дан молбених од појединијех опћина и срезова. Преко пет стотина молбених има већ и све од народа ческога. Народ чески у Моравској захтјева самоуправу и школе и хоће да се укине школарина у народним школама и да се устроје земљедјелски заноси. Њемачки листови јако се љуте због тога, а још више за то, што и сами морају да признају, да се те молбе непротиве начелима праведности и слободе!

О познатој краји у српском војеном министарству, о чему смо у своје вријеме јавили, погеза се озбиљно рјеч и у народној скупштини. На једну интерпелацију од стране народних посланика, нови војени министар, изјавио је, шта је досад учинила истражна комисија за ту цијелу састављена, и да ће настојати, да се закон строжије врши над кривцима. И скупштина одобрала је један одбор, који ће се придружити оној комисији за изишћење гаднога преступа. Из одговора министровог познаје се, да је касација оборгла ријешене престојеног суда, да се у зашти имаће бившега војеног министра Бели Марковића под којом се она крађа догодила. Због тога је и у народу и у скупштини завладао велико огорчење.

Из Шпаније долазе вијести о новијем бојевима са Карлистима, којијех сада свега има тридесет батаљона. На више мјеста побјеђени су, али се држе и слаби су изгледи, да ће устанак лако и брзо свладан бити. Једно та околност, а друго, што се и Картагена још једнако држи, ослабило је и приврженике Алфонсове, спна проћеране краљице Изабеле, који постаје сада пунољетан, те почињу и за њега живље радити, да дође на пријесто, обезбашћени мајком његовом. Кастеларевој влади задаће то новијех неприлика, а порећи се не може да јој је јави удар задала и размирица са Америком због „Виргинијуса“, јер поносити Шпањолци тешко сносје услове, којим је Америка диктирала.

У чланцима од Ђ. Клапке, који излазе у „Pesth. Lloyd“-у, под насловом „Сгање у Турској“ о државном дугу овако се говори: „Државни дуг Турске од 1865-те године тако је порастао, да и саме најискреније пријатеље Турске мора јако забринути. У буџетском пројекту од 1869/70 на годишње камате државнога дуга било је већ намјенуто 128,420,000 франака. Од тога времена до љета прошле године (1872-те) приношло је још пет нових зајмова, и то:

Два у година 1869/70	свега 703 мил. фр. п.
један „ „ 1871	„ 182 „ „
један „ „ 1872	„ 240 „ „
Бел. жељезнич. зајам	„ 792 „ „

Јавни дуг који је концем 1858-ме био износно једну милијарду шест стотина петдесет мил.,

за четири године достигао је тако суму од три милијарде пет стотина и осамдесет милиона, а годишње камате скупа са амортизацијом доведене су од 128 и по милиона на 272 милиона. Кад се томе још придода текући дуг од три до четири стотине милиона франака, то у округлом числу показује се државни дуг од четири милијарде и 300 милиона што је нужно да се набави за подмирење амортизације и годишњих камата. По од године 1872-ге текући дуг знатно се умножио, а осим тога закључен је и последњи велики зајам. Скупни државни дуг Турске по томе у овоме магновењу мора износити близу пет милијарда, ако не и више. По истом напред споменутом буџетском пројекту за финансијску годину 1869-70 укупни државни приходи срачунати су на 378 милиона. Кад би се узело да су се приходи државни до ове године могли умножити и до 500 милиона, то опет при огромном умножавању расхода (од године 1869-70) још једнако заостаје дефицит, који се само новим дуговима може покрити.

„Земљак“ од 2. о. м. доноси на чету листа ову вијест:

Господа заступници Иван Данило, Дешковић, Фонтана, Ковачевић, Љубић, Љубиша и Ђ. Војновић сложили су се у следеће тачке, и послали осталим заступницима народне странке, те позвали их на састанак:

„Слога је у народној странци разтрешена, те тим јој кријепост и моћ ослабљене. То се догодило с начина у изведењу по гдикоје тачке пезина програма.

Пошто зло није у корену а није ни проширено, није му ни лек тежак: да се нађе, доста је договора; а да буде кријепостан, доста је особне пожртвивости. Него је хитна потреба, да се потражи и упораби, а да се зауставе све последице неспоразума, од којих смо гдекоју окушали, а горе нам пријете.

У то име ми се састајемо, намјером да приврђемо старе свезе странке и да прередимо јој устрој, на темељу чвршћем и право уставном.

Остајући дакле при старом програму народне странке;

Одбијућ свако очитовање, кадро повриједити племенска и вјерозаконска чувства;

Цијенећ мудро подпомагати се наслоном Владе, док она не пријечи развитак народног начела и стварних користи земље;

Удружујемо се у сврху:

I. Да у сабору и ван сабора дјелујемо договорно и сложено, и у питањима сигнијим, ради веће наше кријепости;

II. Да у сваком дјелу, у сабору и ван сабора, побијамо што је слогу помутило или би могло помутити, а одгајало умјереност у одношајих међу члановима странке и са владом;

III. У наше коло свађамо другове, на наш правац навађамо наша гласила, еда би се све свело у једно коло и на једно гласило;

IV. Да на договоре позовијемо угледније наше људе из земље, да се скупа споразумијемо и устројимо водство странке на начин да средишњи одбор буде изабран и у савезу са котарским.

Овове важне спису ми уступамо прво мјесто у нашем листу, јер оно о чем се ту ради, то мора да буде за свакога искрена родољуба најпреча ствар.

Ми можемо слободно рећи, да оно за чим теже частни заступници, који су тај спис потписали, да је оно било узрок и циљ нашега постанка, да је оно главна тежња нашег политичког дјеловања на јавном пољу.

Ми се њима и народу радујемо, што су тим кораком ступили на стазу, на коју свакога родољуба дужност позива.

За стално пак држимо, да ће они остале народне заступнике сусретити на тој истој стази, и можемо поуздано тврдити, да ће се народ оеселити њихову сусрету.

— Финанцијални одбор угарскога сабора израдио је већ своје извјешће о покрићу прорачуна за г. 1874 и о ревизији прорачуна тропика. Резултат тога извјешћа јест слиједећа биланса прелиминара за год. 1874.

Редовит издатци ф. 210,675,466
Редовити примитак „ 202,767,495

Мањак ф.: 7,907,971

Ванредни издатци	ф.	35,612,403
Ванредни примитак	„	4,901,314
Мањак	ф.	36,611,089
Трошак за кредитне операције	„	8,958,023
Принос кредитних операција	„	14,993,998
Бишак	ф.	6,035,975
Ванредни дефицит дакле	„	25,576,044

Сав мањак ф. 32,483,085
Осим тога недосиже примитак од лутријскога зајма за ову годину у износу од ф. 144,235

за трошак пројектираних радња, који се има одатле покрити. Мањак износи дакле ф. 33,627,320
Одбије ли се још „ 9,000,000
од прелиминара приноса изравних пореза, то износи мањак за годину 1874 ф. 41,627,330

Тај дефицит покрити ће се новим зајмом.

Осим тога ваља још покрити предложни дуг од године 1873 у износу од ф. 20,709,175
а за тим некоје своје од године 1873, што ће их министарство опотражити од сабора у износу ф. 10,000,000

Укупно дакле ф. 30,709,175
Прама тому треба дакле за године 1873 и 1874 покрити мањак од 72,336,495 ф.

ДОПИСИ.

Из ЦРМНИЦЕ, 5. Дек. — Ваш уважени лист добијамо редовно. Читамога са задовољством и радујемо се кад нађемо у истоме лијепој ствари с нашој браћи и изван границе Црне Горе.

У нас овде како је година неродна, гао и у сву околину, не само у Црној Гори него и у Ђесарово приморје, народ се у почетку јако препро, као поправ кад је глад. Сад је тај страх минуо, и никоме нема абера као најсретније и најродније године од како је књажево като стигло на пазаре, па га народ купује цијене као кад нам дугови роде у најбољу годину. Кад је у нас стар жита два талијера, ту нема ни збора о глади и злој години!

Ми би смо Вам имали чешће писати штогод из овога краја, па баш и таковијех ствари, које су вриједне да их знају и друга наша браћа, но се, као што знате, не баве многи тијем посланима; а брало би било, парочито наша браћа учитељи као људи писмени и за тај посао. Па и ако се не би имали Бог зна нашто тужити и викати у новане, опет не би с горега било казати коју о нашем посланима; јер и у нас има ствари као и у вас бијели свијет, које би требало јавно хвалити или кудити — како што заслужује. Па не само одавде, из Црмнице, него и из осталијех крајевих Црне Горе и Брда требало би, а и право би било да се чешће и више јавља и пише у Ваш лист, тијем прије, што би наше ствари, мислим, јако занимале нашу српску браћу.

Овијех дана десих се у пазарни дан на Вир. Свијета као и сваког пазара са свијех страна. Међу мојијем познаницима имао сам и неке одашње учитеље, који ми рекоше, да тај дан имају они, т. ј. сви црмнички учитељи збор на Виру, како нијесам имао већ важних послова одем, на њихов позив, с њима у једну собу одашњег начелства, те сам био присутан цијелом њиховом раду и разговору.

Ја нијесам човјек од школе и велике науке, па за то и не умијем оцијенити и казати сва оно што су они ту зборили и међу собом биљежили; али ми се јако допаде начин којијем то радише; допаде ми се кад чух и виђех међу њима лијепи склад и послуш, разборит говор онога те збораше, и збиљу, којом остали пратише његове ријечи. Напошљедку један међу њима прочита све оно што бјеше прибиљежио, и пошто то сви одобрише, збор се весело разиде.

Колико се мени чини и што сам чуо од бољих и паметнијих људи, оваки учитељски састанци имају бити од велике користи за школу. Овако су они прошле године више пута радили, па за то и је су наше школе у Црмници као најбоље у Црној Гори.

Само тако браћо учитељи! тијем ће путем најприје нашем народу свавути.

Из ЗЕТЕ, 9. Дек. — У нашој негда слободној Зети дошао је глас из подгорице од Миралаја бега, да се морају пописати сви Зећани на тензимот царски, којег је почео био писати Шефкет паша, али се народ у Зети томе противи и одбија тај тензимот чему се на крај стати не може, може се због тога и до сукоба доћи јер се народ не да подчинити Османлији.

Покрађе које су учињене Ришћанима у Подгорици, тражене су, и нашла су се на домаће турке Мијећане, који су из мрзости покрађу учињели, а за покрађу цркве кад су Ришћани пошли на чардак забита Подгоричког рекли су варошани: то ви сами крадете, па нама придижете навлаш дако ви се допуштите да цркву оградите у вароши, а ви нећете је нигда оградити док смо ми Турци живи, и док је султана живог. —

Ово вам јавити можемо да Хоти, Груде, и Миридити чине договоре међусобне, да се пописивати неће на тензимат макар и до гроба дошло; њихове догворе квари Јусо Мучин и сваки дам јасља у Скадар кои квари царске наредбе, а то, за то даби се код владе турске заслужијо, и да своје цепове богато напуни.

Жао нам је што се Бећир бег Османлић први кућић и братственик крио кроз лугове Зетске, те се јавно није одупро самовољи османлиској, а овамо се у вароши држи слободњак и који би био за народну ствар свагда живот свој дао, те су многи огледајући се на њега уклонили се из Подгорице, само да се влади незамјери. —

КОТОР, 12. Децембра. — Допустићете, да овом приликом речем коју о ствари, доиста важној, и ако ће до сад можда свакоме сећ познато бити. Мислим царски дар, којим је Далмацији и Босни притечено у помоћ, у овој јако оскудној години. У саборској сједници, 7. о. м. дошао је преузвишени намјесник г. Родић и изјавио, да је цар одредио 150 хиљада флорина у помоћ овом народу, коме глад грозни. За право рећи, и бијаше народ у великој бризи, како ће се изразити и извући из ове мучне године. Прије много времена чули смо ми, да ће свијетли књаз црногорски своје народу набавити доста жита, јер је и Црну Гору дохватила овогодишња оскудица, па је то жито већ одавно и дошло, те се свакој невољи доскочило. Колико смо се томе радовали, бијаше нам опет с друге стране тешко, што смо ми овако сами себи остављени. Ипак милостиво дјело свијетлога књаза улијеваше нам наде, да ни ми нећемо остати без сваке помоћи. И ево нам се надање испунило. Дар нашега свијетлога цара ублажиће невољу народну Само би требало сада, да се с том помоћу неоклијева, и да се по потреби, ће је иста већа, брзо и правично пружи. Народ ће од свега срца бити ззхвалан своје цару на овоме дару, но ми би смо ипак овом приликом једну рекли. Не може нико знати, каква ће и идућа година бити, или да се неће овогодишња оскудица поновити до друге треће или пете године. И то је у толико многућније код нас, што је народ свакојако осиромашао, а земља из више узрока нероднија постала. Све дакле и кад би сигурни били, да народу неће изостати сваки пут оваква и још већа помоћ, је ли потребно, да народ вазда изгледа на ту помоћ, и је ли праведно, да он увијек од милости живи? С овијем хоћемо да кажемо, да би се требало постарати о побољшању материјалног стања ове земље, о њеној бољој разноврсној продукцији и т. д. Далеко је од нас и помисао, да с овим ријечима умањимо важност царскога дара. Ми напомињемо само, што нам се чини, да би требало учинити, па би можда брзо престала потреба од овакве моментане помоћи. Јер и десет пута да нам се оволико да, ми ћемо с тијем само за једну годину душу одржати, а ипак и у будуће истим опасностима невоље изложени остати. Увјерени смо, да ће влада, која је и овом приликом и овим начином обратила своју пажњу на невољно стање наше, постарати се и о начину и сретствима, да се у опште материјално стање ове природом обилно обдарене земље побољша и унаприједи.

Глас, који нам донесе „Земљак“, да се ради о помирењу и поновом уједињењу народне странке, примили смо ми амо са радошћу. Неистражујући сада, на којој је страни била правда, или бар више разлога, сваки родољуб искрено жели, да се та слога постигне, јер је то најглавнија потреба, ако смо ради себи добра и да нам наши народни послови успјевају, а стари непријатељи

нам, да нам се опет не погне на врат. Дај боже, да буде сретно.

О нашем општинском стварима писаћу вам други пут. Наш изборци показују вољу за рад, а рада има ће доста, само нека ревности немачка и нека буду строги вршители својих дужности негледajući кроз прсте на коме и ни у каквој ствари.

ЦЕТИЊЕ, 18. Децембра. — Свечано је данас прослављен имендан младога Нашљединка Њ. Св. нашега кнеза. После службе, којој је присуствовала и Њ. Св. кнез, са великом пратњом, ишло се у двор на честитање, а у подне био је сјајан објед. У недјељу у вече била је тарош изијено освјетљена, и војничка бајла свирала је пред двором. Исто вече била је позоришна представа у славу нашљединкова имен-данга, а присуствовала је Њ. Св. кнез, са цијелом свијетлом породницом. Представа је била врло угодна. Прошле дана уређена је позоришна двојања, лијега и много укуса, и добровољно друштво, које се скупило, даће и у будуће више представа.

— Прошле недјеље дошао нам је, из Беча, Вајзер, доктор медицине и хирургије и већ је наступио своју службу као љечник ове вароши. Г. Вајзер говори прилично и српски.

П О В О С Т И.

СРБИЈА. — У народној скупштини интерпеловао је један заступник министра председника: шта је са зворничким питањем и са свезом жељеница. Министар председник одговорио је, да договарање једнако траје, али појединости, да се не могу већ сада саопштити, јер би могло шкодити договарању. Скупштина се задовољила с тим одговором.

ДАЛМАЦИЈА. — Намјесник барон Родић, био је, у шетњи, с коња, који му је посрнуо, и јако се озлиједио. Чује се, да му је сада нешто боље „Земљак“ јавља, да је Њ. Величанство цар, како је логнао за тај случај, брзојавно уписао за здравље његово. И са разлијех страпа Далмације, долазе намјеснику изјаве саучешћа.

Сабор је одгођен на неизвесно вријеме.

ЧЕШКА. — Још једнако траје раздор између Младо- и Старо- Чеха. Одступивши мањина заступника пуди сада услове помирења, по већини их одбија, јер је право, да се мањина прихвати већини. Услови од стране мањине ови су: 1. да Ригер опозове изјаву своју, да више не смју кандидирати они, који су за ступање у сабор. 2. да сви заступници још један пут вјећају о пошљању у сабор, и да на то вјећање морају доћи лично сви заступници. 3. да се мањина покори закључку већине, али ако се закључи, да се иде у сабор, да морају ућ ступити и Палацки и Ригер.

ХРВАТСКА. — Сабор се састао опет 11. о. м. и имаће да рјеши врло важнијех и прешнијех ствари. Јов. Живковић, саборски председник, одређен је за начелника унутрашњијех послова, а посланик др Деренчин, за начелника правосудја.

ФРАНЦУСКА. — Владу је јако поразило, што су у потоњим изборима изабрани сами републиканци, за то намјерава издати изборни закон по коме ће 4 милиона бирача изгубити своје право. Овим поступком навући ће влада себи нове непријатеље.

Било је опровргнуто, па сада се опет јавља, да је Макмахон болестан.

Вазен је осуђен да плати све судске трошкове, који износе много хиљада франака. Бонапартеки листови изјављују, да би, за рад недужне замишље, праведно било, да Француска подмири ове трошкове.

ИСПАНИЈА. — Чује се о новијем побједама републиканске војске над Карлистима. Влада хоће, да употребљује сву силу, да устанак свлада. Позвала је и све младиће, који су уписани о. г. О Картагену позва се ништа.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

Ступајући из криминалног затвора сомборског у слободу, напоменуо сам у изјави мојој, да ми је за вријеме шестомјесечног тавновања једина забава била, што сам радио на књиговодству и

кореспонденцији српској; рекао сам и то, да ћу још некое вријеме са преписивањем на чисто посла имати, јер ми не дадоше у аршите пера и мастила упијети, те сам морао оловком биљежити. И тако сам последње вријеме занимао се које са својим званичним пословима од којих живим, које са преписивањем биљежага мојих на чисто.

Сад је књига готова коју сам народу нашем намјенио, ком је и посвећујем, те сам је с тога просто по најновијим немачким стручним књигама на српски прерадио и са обичним стилом написао, као што нам народ гов рп.

Књиговодство сам подјелио на просто и дво-струко. Обоје сам практично и теорично гачисао, а при крају доносим један практичан примјер по Кајловом начину, који сам ја овдје у „Српској задрузи за међусобно помагање и штедњу“ увео.

Кореспонденцију сам подјелио на двоје: Лво на писма, као: на молбе, захвална писма, одбијајућа писма, честитке, на препорука, утјешна, позивна, трговачка, пријатељска и мјешовита писма. И. го аа приватне списе и то А. на изјасњења, као признанице, показнице, свједоче, укњижена и исписна изјасњења, реверзе, тестаменте и кодициле. Б. на уговоре као: паклоц, сахрана и позајми обичних ствари, облигације, залога, јемства, уступнице, упутнице, пуномоћја куповања, промјена, кирија, арента и награда.

Сад ми још остаје напоменути, шта ми даде повода да се баш овог рада атим. Давнашња је жеља моја, да и повчани заводи које наш трговачки свијет почео оснивати, српски тип и га, актер добију, што се само тако извести може, ако је словни језик у тим заводима српски, које само онда смисла има, ако се књиге српски воде, и ако се кореспонденција на српском језику обавља; а то се само тако достићи даде, кад се има стручних књига на матерњем језику.

Дат ће ова књига одговарати жељеној цели, незнам — али знам, да ми је намјера поштена, а целу племешита, што ми нико одрећи не може. У то име пуштам у свијет овај мој први покушај на књижевном пољу.

Ако се до Божића толико претплатника пријаве да трошкове штампе подмирити могу, ја ћу дјело штампати и то у толико примјерака, колико се претплатника пријавило буде, које ће од прилике до 30 штампаних табака изијети.

Цијена је књизи 1 ф. 50 и. а. вр. Скупљачи добијају за труд сваку десету књигу, или новац за исту. Повци нека се шаљу управо на мене у Нови Сад.

Пријатеље народног напретка, нарочито трговачку омладину и народне учитеље молим, да се заузму око скупљања претплате, да ме тим помогну у овоме тешком, али корисном и племенитом подуху.

У Новом Саду, 7. Децембра 1873.

Корнел Јовановић.

„Путовање у средишту земље“ од Жил Бернеа прештампано из подлистка „Будућности“ изаћиће ових дана у књизи која ће изијети 21 штампани табак.

Ово је једно од најљепших и најкориснијих дјела чувеног писца француског Ж. Верна. У њему се гатују најновији резултати науке у облику романа. Онај који би се тешко намерио да прочита сухопарно научно дјело из области геолошких студија, неће никаква умора осјетити читајући ову лијепу причу Вернеову, а научиће из ње толико, колико и из научног дјела.

Књига ова заслужује дакле најтоплију препоруку, — па како није у много екземплара штампана, то је ваља што скорије купити у штампарији Н. Стефановића и дружине.

На другоме мјесту коштала би оволика књига најмање 16 гр. чар. а у нас се она продаје по 10 гр. чар. што једва стиже да подмири трошкове око штампања.

Пријатељи лијепе књижевности из унутрашњости Србије и са стране умољвају се да се приме уписивања и пошљања новаца поменутој штампарији, која ће одма књиге разаслати.

Р А З Л И Ч Н О С Т И.

(Њежан љубовник). Млад господар дође у Темнивар и опази неку госпођицу, која му се необично лијепом свиђе. Госпођици се свикну младић, упознаше се и заљубише. Њежљив одношај

дозори у брзо догле, да је госпођица своју љубовнику даровала прстен, а он јој сав блажен обећа да ће се витешки одужити. Младић и одмах ријеч, други трећи дан дође економов береш са уздарјем и то необичним уздарјем. Није то била ни кита цвијећа ни каков урес већ — угојеено прасе. У писамцу, које је дао берешу, жели госпођици, „нека се у здрављу о Божићу наујже дара“. Госпођица се пресенети, одби дар и хтјеле да неће даље ни ријечи чути о уљудну љубовнику ну родитељи бијаху другога мњења. Гдје се онако вриједни и солидни дарови шаљу, онђе рекоше немма сумње да се искрено не мисли, примише весело дар и поручиће економу, да најволе виђети онако практична човјека, као што је он.

(Нови талијански начин, грожђе сачувати). Трговина са свјежим грожђем у нио-земству бива све обсежнијом, а цијена са напреднијим годиштем све већом, с тога се и траже сретства, којим би моћи грожђе што дуље сачувати. Палазимо сада нови начин, по ком би се грожђе могло све до ускрса тако свјежим сачувати, да изгледа, као да си га текар онда са лозе одрезао. Ево га: Грожђе одрежи по лијепом, сунчаном времену, оснажи га од свих могућих гњилих или плесивих јагода, те донеси кући; тада сваки грозд на посе накали са бензином, и стави један до другога у ладницу, и то међу фино кукурузно лупине, ну тако да се не тичу. Ладницу онда добро затвори, да не дође у њу ни тли зрак, а нити прашина.

(И са ронцима моћи ће се одселе говорити). Доселе небијаше могуће са ронцима у води говорити, већ су се само споро и несигурно на танким конопцима могли додавати најуждњи знакови, а људима на површју воде пису могли друго дозначити ван знакове, да их дижу. То је било дакако неугодно, а ронце нијеси могло употребити, како ваља. Њеки Манетер Винтер изумио је строј, на који се може говорити са ронцима. Тај строј кушан је недавно у Луци у Катаму, и показао се је посве ваљаним. На велику дубљину говораху људи с површја мора са ронцем, а ронац им је точно на питања одговарао. Тај строј врло је спрјетан и једноставан, те се може прикочити за сваку роначку одјећу.

(Слаба задовољштина.) Људска правда опет је један пут ружно запарала. Поротни суд у Равени у Италији обсудио је год. 1867. некога Бустакиниа због разбојства. Бустакини закљичао се је, да није крив и кушао је сјведоцима доказати, да је у часу чина другђе био, ну по несретним околностима није успио тим доказом, а један између оштећеника узтврдио му је у брк да је он сам био вођа разбојника. Порота изрече да је убог Бустакини, који није никад прије ништа кажњива учинио, те поштено и с одликом одслужи војничку службу, починио разбојство, а суд га обсуди на шестнаест година у тамницу. У тамници провео је четири године те у почетку лете преминуо од печали и од зла. Недавно похваташе оружници чету разбојника, а разбојници признадше да су они починили разбојство, за које је осуђен Бустакини. Они изрекоше паче пред судом, да су сазнали за ону осуду, којом је здрав и парав човјек пострадао да неможе већма. У оној сгоди заповиједао је четом исти вођа, који је сад ухваћен. На та признања прегледана је Бустакиниева парница те је позивно судиште у Болоњи осудом од дне 21. студенога о. г. „укинуло осуду проти Бустакиниу те реабилитирало његову успомену.“ У том јест до душе некаква задовољштина, ну врло мршава.

(Свим државним жељезницама) у Пруској, наложено је, да морају за сад код свих посебних и брзих влакова приредити, како ће у случају несреће моћи путници до особља, које управља влаком. За шест мјесеци имају бити преуређени вагони, како треба а за девет мјесеци имаду све жељезнице извјестити, који се је состав на којој показао најбољим. На који ће начин који жељезница преуредити вагоне, остављено је сваком на вољу, јер се од досад познати начина незна, који је најбољи. Приватне жељезнице позване су такођер нека преуреде своје вагоне.